

Паламарчук І. В.,

кандидат юридичних наук, головний спеціаліст Департаменту правового забезпечення Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (АРМА)
(м. Київ, Україна)

ЩОДО ПИТАНЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОТРЕБ СИЛ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ У ВИГЛЯДІ МАЙНА ЯКЕ ПЕРЕДАНО В УПРАВЛІННЯ АРМА: ПРАКТИЧНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Загальновідомим є факт того, що будь-який механізм держави потребує належного забезпечення засобами для його функціонування як кадровим ресурсом так і матеріальним ресурсом.

Таким чином, як відомо, що АРМА в установленому порядку здійснює управління, зокрема, активами (рухомим та нерухомим майном) на яке накладено арешт у кримінальному провадженні чи у справі про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави, тобто майна яке перебуває як правило у приватній власності.

Відповідні активи приймаються в управління АРМА на підставі ухвали слідчого судді, суду чи згоди власника активів [1].

Слід зазначити, що управління такими активами здійснюється АРМА шляхом їх реалізації (продажу) або передачі їх в управління відповідному суб'єкту господарської діяльності за договором управління [1].

Повноваження щодо визначення способу управління такими активами (шляхом передачі в управління та/або шляхом реалізації таких активів), відповідно до вимог статті 100 Кримінального процесуального кодексу України [2] та закону [1], відноситься виключно до повноважень суду або слідчого судді (у разі якщо відсутня згода власників таких активів).

При цьому, зазначені активи прийняті АРМА в управління є речовими доказами.

Отже, доцільно звернути увагу, що АРМА може передавати в управління відповідне рухоме та нерухоме майно лише шляхом реалізації або передачі його в управління у порядку, встановленому законом [1].

Водночас, враховуючи існуючі реалії та обставини в яких перебуває Україна є цілком логічним та поміркованим винайдення правових передумов для забезпечення Сил безпеки і оборони України відповідними матеріальними засобами у вигляді рухомого та нерухомого майна.

Тому, у виняткових випадках управління такими активами (які передано на підставі судового рішення в управління АРМА та на які накладено арешт у

кримінальному провадженні) може здійснюватися шляхом їх передачі в управління підприємству, установі, організації, щодо яких Кабінет Міністрів України здійснює функції з управління або які належать до сфери управління міністерства, іншого центрального органу виконавчої влади, або господарському товариству, 50 і більше відсотків акцій (часток) якого знаходиться у статутних капіталах господарських товариств, частка держави в яких становить 100 відсотків [1].

Винятковими вважаються випадки передачі в управління активів, за наявності хоча б однієї з таких обставин, зокрема, як надходження звернення органів військового управління (*Міністерство оборони України, інші центральні органи виконавчої влади, що здійснюють керівництво військовими формуваннями, утвореними відповідно до законів України, Генеральний штаб Збройних Сил України, інші штаби, командування, управління, постійні чи тимчасово утворені органи у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, призначені для виконання функцій з управління, в межах їх компетенції, військами (силами), з'єднаннями, військовими частинами, військовими навчальними закладами, установами та організаціями, які належать до сфери управління центральних органів виконавчої влади, а також територіальні центри комплектування та соціальної підтримки, що забезпечують виконання законодавства з питань військового обов'язку і військової служби, мобілізаційної підготовки та мобілізації*) щодо необхідності використання активу для тимчасового розміщення військовослужбовців [1].

Продовжуючи слід зазначити, що згідно зі статтею 41 Конституції України примусове відчуження об'єктів права приватної власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності, на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості. Примусове відчуження таких об'єктів з наступним повним відшкодуванням їх вартості допускається лише в умовах воєнного чи надзвичайного стану.

При цьому, примусове відчуження майна, що перебуває у приватній або комунальній власності, в умовах правового режиму воєнного стану, якщо не було здійснено попереднє повне відшкодування вартості такого майна, тягне за собою наступне повне відшкодування його вартості в порядку, визначеному законом [5].

Примусове відчуження майна – позбавлення власника права власності на індивідуально визначене майно, що перебуває у приватній або комунальній власності та яке переходить у власність держави для використання в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану за умови попереднього або наступного повного відшкодування його вартості [4].

Слід зазначити, що право власності набувається на підставах, що не заборонені законом, зокрема із правочинів [3].

Право власності вважається набутим правомірно, якщо інше прямо не впливає із закону або незаконність набуття права власності чи

необґрунтованість активів, які перебувають у власності, не встановлені судом [3].

При цьому, юридична особа публічного права набуває право власності на майно, передане їй у власність, та на майно, набуте нею у власність на підставах, не заборонених законом [3].

Також доцільно звернути увагу, що у разі надходження винесеного у межах наданих законом повноважень рішення прокурора або судового рішення, що набрало законної сили, якими скасовано арешт прийнятих в управлінні активів та/або скасовано передачу активів в управління АРМА, за умови наявності судового рішення у Єдиному державному реєстрі судових рішень, АРМА протягом десяти робочих днів повертає їх законному власнику [1].

З огляду на викладене, а також із урахуванням виявлених під час аналізу чинного законодавства окреслених питань, які потребують розгляду, вжиття відповідних заходів та прийняття відповідних рішень по суті, задля забезпечення можливості подальшої реалізації заходів із забезпечення потреб Сил безпеки і оборони України у вигляді майна яке передано в управління АРМА – як додаткового можливого способу набуття правовим шляхом Силами безпеки і оборони України відповідних та необхідних матеріальних ресурсів для виконання ними своїх завдань.

Список використаних джерел:

1. Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів : Закон України від 10.11.2015 № 772-VIII : станом на 14 жовт. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/772-19/ed20240516#Text> (дата звернення: 14.10.2025).

2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI : станом на 14 жовт. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 14.10.2025).

3. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV : станом на 14 жовт. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n4815> (дата звернення: 14.10.2025).

4. Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану : Закон України від 14.05.2012 № 4765-VI : станом на 14 жовт. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4765-17#Text> (дата звернення: 14.10.2025).

5. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII : станом на 14 жовт. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 14.10.2025).